

Öğretmen Adaylarının Üniversite Yaşam Kalitesi ve Mesleki Kaygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Investigation of Teacher Candidates' University Life Quality and Professional Anxiety in Terms of Various Variables

Dr. Emre YILDIZ¹, Öğr. Gör. Burak Erdiñç ASLAN²

Öz

Bu araştırmada fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler ve müzik öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin bölüm, sınıf, akademik başarı, cinsiyet, yaş ve ekonomik gelir değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kesitsel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırma 2019-2020 akademik yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi fen bilgisi eğitimi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler eğitimi ve müzik eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören 400 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Eriş ve Anıl (2016) tarafından geliştirilen Üniversite Yaşam Kalitesi Ölçeği ve Cabi ve Yalçınalp (2013) tarafından geliştirilen Mesleki Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinde öğrenim görülen bölüme, sınıf düzeyine, cinsiyete, gelir durumuna göre anlamlı farklılaşmalar olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinde öğrenim görülen bölüme, cinsiyete, gelir durumuna göre farklılaşma olmadığı ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygıları arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, mesleki kaygı, müzik, sosyal bilgiler, üniversite yaşam kalitesi

Makale Türü: Araştırma

Abstract

In this study, it was aimed to examine the university life quality and professional anxiety levels of science, physical education and sports, social studies and music teacher candidates according to the variables of department, grade, academic achievement, gender, age and economic income. Cross-sectional scanning model was adopted in the study. The research was carried out with 400 teacher candidates studying in the departments of science education, physical education and sports, social studies education and music education at Atatürk University Kazım Karabekir Education Faculty in the 2019-2020 academic year. The University Quality of Life Scale developed by Eriş and Anıl (2016) and the Occupational Anxiety Scale developed by Cabi and Yalçınalp (2013) were used as data collection tools. As a result, it was determined that there are significant differences in the quality of life of teacher candidates according to the department of education, class level, gender, and income level. It was determined that there are no differences in the occupational anxiety levels of the teacher candidates according to the department, gender, income level and there is a significant difference according to the grade level. It was concluded that there is a low level negative and significant relationship between teacher candidates' satisfaction with university life quality and their professional anxiety.

Keywords: Teacher candidates, professional anxiety, music, social studies, university life quality

Paper Type: Research

¹Atatürk Üniversitesi, KKEF, emre.yildiz@atauni.edu.tr.

²Atatürk Üniversitesi, KKEF, erdinc.aslan@atauni.edu.tr.

Giriş

Eğitim, ülkelerin kalkınması ve toplumların gelişimi açısından çok önemli bir faktördür. Eğitim, donanımlı, tecrübeli ve zeki öğretmenler tarafından yönetilmedikçe beklenen hedeflere ulaşmak mümkün değildir. Ayrıca öğretmenlerin kişilik özelliklerinin ve ruh sağlığının sıftaki davranışları üzerinde oldukça hayati etkileri olduğu düşünülmektedir (Gözler, Bozgeyikli & Avcı, 2017; Sürücü & Ünal, 2018). Bu açıdan öğretmenlerin lisans eğitimi büyük önem taşımaktadır. Öğretmen adayları lisans eğitimleri süresince pedagojik alan bilgisinin yanı sıra mesleki bilgilerine yönelik değerler ve tutumlar geliştirirler. Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sırasında edindikleri olumlu tutumlar, işlerini doğru yapmalarına, olumlu davranışlar geliştirmelerine olanak sağlayacaktır, ayrıca öğrencilerine yönelik davranışları ve alanlarındaki yenilikleri öğretim ortamlarına aktarmaları daha da kolaylaşacaktır (Çeliköz & Çetin, 2004).

Son on yılda belirli bir araştırma alanı olarak ortaya çıkan öğretmen gelişimi ile ilgili bir dizi çalışma yapılmıştır. (Avalos, 2011; Ayaz, Oral & Söylemez, 2015; Karlı & Ayas, 2013; Receptoğlu, 2013; Tannehill, Demirhan, Čaplová & Avsar, 2021; Bümen, Ateş, Çakar, Ural & Acar, 2012; Bulaç & Kurt, 2019). Öğretmen gelişimi üzerine yapılan araştırmalar öğretmenlerin ve hatta okulların performansını artırmaya odaklanır. Bu araştırmalar, öğretmenlik mesleğinin geleceği ve kalitesi hakkında birçok farklı tartışmayı tetiklemektedir.

İnsan gücünü nitelikli duruma getirmede eğitim sisteminin en stratejik ögesi öğretmen olarak değerlendirilmektedir. Sorunlu eğitim durumlarının bilimsel temelde ve sistematik bir biçimde eyleme dönüştürülmesinde özellikle toplumsal, politik ve ekonomik alanda yaşanan problemlerin çözüme kavuşturulması için en önemli payın öğretmenlere verilmesi gerekmektedir. (Kavcar, 1999; Karakütük, 2001, Aktaran: Sağ, 2007) Bir ülkede eğitimin kalitesi; öğrenci hizmetleri ile danışmanlık hizmetlerinin artırılması, okulun fiziksel altyapısının yeterli hale getirilmesi, sosyal çevreye toplumsal katkı düzeyinde uygulanan bilgilendirme çalışmaları ile sağlıklı uygulanan öğrenci kişilik hizmetleri ile kalite artırılabilir (Linnakylâ & Brunell, 1996).

Uluslararası literatür de göze çarpan bir tanımda; Üniversite yaşam kalitesi (ÜYK) kavramı evrensel olarak üniversite yaşamından memnuniyet, üniversitenin akademik ve sosyal yönlerinden memnuniyet olarak tanımlanır; akademik ve sosyal memnuniyet, üniversitenin sunduğu hizmet ve uygulamalarla her zaman etkileşim halindedir (Quality of College Life Survey Report, 2009). Sirgy, Grzeskowiak ve Rahtz (2007), üniversite yaşam kalitesini bireylerin bir bütün olarak üniversite hayatının genel kalitesini olumlu bir biçimde değerlendirme derecesi olarak tanımlamaktadır. Ulusal bazda yapılmış bir araştırmada Üniversite yaşam kalitesi kavramı, kişinin hayatı için önemli olanaklara sahip olma, arzularını gerçekleştirme, kişisel gelişim imkânlarından yararlanma, ilgi alanına göre etkinliklere katılma ya da bu etkinliklerde görev alma, çevresinde yararlanabileceği, seçim yapabileceği akademik ve sosyal alanların yer alması, anlamlı bir yaşam süreci olarak açıklanabilir. (Kekeç Morkoç & Erdönmez,2018)

Öğrenciler öğrenim gördükleri fakülteye aidiyet duygusu geliştirirlerse tatmin edici bir üniversite hayatına sahip olabilirler. Bu memnuniyet düzeyi, derslerin öğrencilerin beklentilerini karşılaması ve fakülte ortamındaki sosyal ilişkilerin ve etkinliklerin olumlu özelliklere sahip olmasıyla artabilir. Tüm bunların özelliklerin olumlu olması okul programının felsefesiyle yakından ilgilidir. Türkiye’de öğretmen kalitesinin artırılması için, mesleğin ilk yıllarının etkin ve verimli bir eğitim sürecine dönüştürülmesi gerekir. Bunu sağlayacak kurumsal yapının kurulması gerekmektedir. Bu bağlamda okullar ile öğretmen yetiştiren kurumlar arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi üzerinde durulması gereken önemli bir husustur (Uygun, Ergen & Öztürk, 2011).

Öğretmen adaylarını gerçek öğretim ortamlarına daha etkin bir şekilde yetiştirebilmek için onları olumsuz etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu sorunların çözümü için etkin çözümler bulunması gerekmektedir. Bir toplumdaki her birey için en büyük sorunlardan biri olan kaygı, öğretmen adaylarını da olumsuz etkilemektedir (Çelen & Bulut 2015). Çünkü öğretmenler,

yaşam kalitelerini düşüren ve kaygı düzeylerini yükselten çeşitli faktörlerle karşılaşmaktadır. Sınıfların aşırı kalabalık olması, öğrenme güçlüklerine yol açar, bunun yanısıra öğretmenlerin yetersiz olma endişesi ve meslekleriyle ilgili özgüven eksikliği bu faktörlerden bazılarıdır. Ayrıca, öğretmen adaylarının kıdemli öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde kaygıya sahip oldukları tespit edilmiştir (Wagner, Lutz & Weitz, 2009).

Kaygının genellikle genetik ve biyolojik faktörlerden, bireylerin geçmiş deneyimlerinden ve sosyal çevresinde var olan faktörlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca; yüksek kaygı düzeyine sahip bireyler daha katı, kaygılı ve aşırı derecede başkalarını memnun etmeye odaklanırken, orta düzeyde kaygı bireyler üzerinde koruyucu, uyarıcı ve motive edici etkilere sahiptir (Cloninger, 1988; Kutlu, 2001; Özgüven, 1994;). Kaygı birey tarafından iyi yönetiliyorsa, bireyin başarılı olmak için çok daha fazla çabalamasına ve ileride yaşanabilecek olası sorunlara karşı önlem almasına yardımcı olur (Akgün, Gönen & Aydın, 2007).

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin kaygıları ise; belirli zamanlarda belirli noktalarda yoğunlaşır. Öğretmen kaygıları hakkında bugüne kadar araştırmacılar, öğretmenlerin meslek yaşantılarındaki uygulamalara dikkat çekmektedirler (Fuller, 1969; Fuller & Bown 1975; Guillaum & Rudney, 1993; Pigge & Marso, 1997). Fuller (1969) öğretmenler için kaygıyı; kendi “yeterliğim” öğretme ve okul hayat içerisinde kendi yeterliği ve varlığını sürdürme, ikinci olarak “görev ve sorumluluk” öğretim programı içerisinde günlük görevlerini yönetmeyle ilgili, son olarak “etki” öğrencilerin bireysel farklılıklarıyla öğrenme sürecindeki bireysel ihtiyaçlarını karşılama yetenekleri olarak tanımlamaktadır. Bu kaygı türleri için çeşitli sınıflandırmalar vardır. Ancak genel anlamda; 1) Ben Merkezli Kaygı 2) Meslek Merkezli Kaygı 3) Öğrenci Merkezli Kaygı (Saban, Korkmaz & Akbaşlı, 2004) gibi 3 başlık altında toplamak mümkündür.

Ben merkezli kaygısı olan bir birey, bir öğretmen olarak başarısıyla ilgili olarak genellikle aşağıdaki soruları kendisine sorar:

1. Öğretmenlik benim için uygun bir iş mi?
2. Her gün işimi nasıl yapacağım?
3. Sınıfım gürültülü olduğunda okul müdürü ve diğer öğretmenler benim hakkımda ne düşünecekler?

Öte yandan, meslek merkezli kaygısı olan bir birey, bir öğretmen olarak genellikle aşağıdaki soruları kendisine sorar:

1. Farklı sınıflarda eğitim ve öğretim nasıl yapılmalıdır?
2. Konuyla ilgili yeni malzeme, teknik ve fikirlere nasıl ulaşabilirim?
3. Öğretmen olarak başarılı olmam için bana en iyi kim yardımcı olabilir?

Öğrenci merkezli kaygıları olan öğretmenler veya öğretmen adayları kendilerine şu soruları sorarlar:

1. Tüm öğrenciler için hızlı ve kolay öğrenmeyi nasıl sağlayabilirim?
2. Yaşam boyu öğrenmeyi tüm öğrenciler için nasıl çok önemli hale getirebilirim?
3. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere okul dışında da öğrenmelerini sürdürebilmeleri için nasıl yardımcı olabilirim? (Saban vd., 2004)

Mesleki kaygı ile ilgili alanyazında yapılan araştırmalar incelendiğinde, eğitim fakültelerinde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeylerini belirlemeyi amaçlayan araştırmaların yoğun olarak yapıldığı görülmektedir (Adıgüzel, 2015; Donmuş, Akdoğan & Eroğlu, 2017; Fadlemula, 2013; Köklükaya & Yıldırım, 2016; Türkdogan, 2014). Üniversite yaşam kalitesi ile ilgili yapılan araştırmalarda cinsiyet, sınıf, bölüm vb. birçok değişkenin ele alındığı görülmektedir (Eriş &

Anıl, 2016; Kangal, 2012; Low, 2000; Ren, 2009; Sağlık, 2018; Sirgy, et all., 2007; Tuzgöl Dost, 2007). İlgili literatür çalışmaları incelendiğinde öğretmen adaylarının mesleki kaygıları ve üniversite yaşam kalitesinin birlikte ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmada mesleki kaygı ve üniversite yaşam kalitesi birlikte ele alınarak çeşitli değişkenler açısından incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda, elde edilen bulgular ile ilgili tartışılmış, bu doğrultuda ilerideki araştırmalara ve öğretmen adaylarının mesleki kaygı ve üniversite yaşam kalitelerine yönelik konuyla ilgili daha fazla çalışmanın yapılması önerilmiştir.

Bu araştırmada fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler ve müzik öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin bölüm, sınıf, cinsiyet ve ekonomik gelir değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın problem durumu: “Fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler ve müzik öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri bölüm, sınıf, cinsiyet ve ekonomik gelir değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde belirlenmiş ve aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri ekonomik gelire göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmalarında bir grubun özelliklerini tanımlamak ve grubun bir veya daha fazla değişkene göre nasıl bir dağılım sergilediğini ortaya çıkarmak amaçlandığından (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2011) fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler ve müzik öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin bölüm, sınıf, cinsiyet ve ekonomik gelir değişkenlerine göre incelenmek için en uygun yöntemdir. 10.07.2020 tarihli ve 56785782-050.02.04-E.2000172656 sayılı Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Uygunluk-onay belgesine göre bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde bilim etiğine aykırı bir durum yoktur.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2019-2020 akademik yılı güz döneminde Atatürk Üniversitesi fen bilgisi öğretmenliği, beden eğitimi ve spor öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği ve müzik öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının örnekleme dâhil edilmesinde maksimum çeşit örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örneklemin temel amacı, belirlenen amaç doğrultusunda farklı durumlar arasındaki birleşen veya ayrışan yönlerin ortaya çıkarılmasıyla problem durumunun daha geniş bir çerçevede irdelenmesini sağlamaktır (Johnson & Christensen, 2014; Büyüköztürk, Kılıç, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2010). Eğitim fakültesinde 9 bölüm ve bunların altında anabilim dalları bulunmaktadır. Bu anabilim dallarından fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmenliği merkez yerleşkede, müzik ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği merkez dışı yerleşkede yer almaktadır. Alanlar sözel, sayısal, beden eğitimi ve müzik gibi farklı yetenek ve beceri gerektiren alanlardan tercih edilmiştir. Ayrıca müzik ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği özel yetenek sınavı ile

öğrenci alan uygulamalı bölümler olduğundan diğer iki bölüm yalnızca merkezi yerleştirme puanı ile öğrenci alan bölümlerden seçilmiştir. Birinci ve dördüncü sınıf, kadın ve erkek, düşük, orta ve yüksek gelire sahip öğretmen adayları örnekleme alınmıştır. Bu şekilde verilerde çeşitlilik oluşturulmaya çalışılmıştır. Fen bilgisi öğretmenliği programında 72, beden eğitimi ve spor öğretmenliği programında 70, sosyal bilgiler öğretmenliği programında 82, müzik öğretmenliği programında 74 ve toplamda 298 öğretmen adayı ile çalışılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Üniversite Yaşam Kalitesi Ölçeği

Veri toplama aracı olarak, Eriş ve Anıl (2016) tarafından geliştirilen “Üniversite Yaşam Kalitesi Ölçeği” kullanılmıştır. Beşli likert tipinde olan ölçek 35 madde ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; öğretim elemanı ile ilişkiler, idari personel ile ilişkiler, öğrenciler arası ilişkiler, üniversiteden memnuniyet ve sunulan olanaklardır.

Ölçeğin geçerlilik analizlerinde açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Güvenirlilik katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu araştırmadaki geçerlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Bu araştırma için güvenirlilik katsayısı 0,91 olarak hesaplanmıştır.

2.3.1. Mesleki Kaygı Ölçeği

Öğretmen adaylarının mesleki kaygısını ölçmeyi amaçlayan ölçek Cabı ve Yalçınalp (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek beşli likert tipindeki 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; görev merkezli kaygı, ekonomik/sosyal merkezli kaygı, öğrenci/iletişim merkezli kaygı, meslektaş ve veli merkezli kaygı, kişisel gelişim merkezli kaygı, atanma merkezli kaygı, uyum merkezli kaygı ve okul yönetimi merkezli kaygı olmak üzere sekiz faktörlü bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlilik katsayısı 0.95 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin bu araştırmadaki geçerlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Bu araştırma için güvenirlilik katsayısı 0,92 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizinde öncelikle verilerin normallik dağılımları incelenmiştir. Bu amaçla basıklık ve çarpıklık katsayıları, merkezi eğilim ölçüleri ve Shapiro-Wilks normallik testi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendiğinden analizlerde betimsel istatistikler, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü ANOVA ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Analizler SPSS 21 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Birinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin ve mesleki kaygı düzeylerinin bölüme göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesine ve mesleki kaygı düzeylerine ait betimsel istatistik sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarından elde edilen verilere ait betimsel istatistik sonuçları

Ölçek	Bölümler	N	$\bar{X}$	ss
Üniversite Yaşam Kalitesi	Fen Bilgisi	72	101,69	38,32
	Beden Eğitimi ve Spor	70	109,26	33,26
	Sosyal Bilgiler	82	111,98	35,48
	Müzik	74	117,89	32,11
	Toplam	298	110,32	35,19
Mesleki Kaygı	Fen Bilgisi	72	122,92	42,11
	Beden Eğitimi ve Spor	70	108,73	38,30
	Sosyal Bilgiler	82	109,29	34,49
	Müzik	74	114,81	31,64
	Toplam	298	113,82	36,98

Tablo 1’de verilen analiz sonuçlarından görüldüğü üzere farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri ve mesleki kaygı düzeyleri arasında farklılıklar vardır. Bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarından elde edilen verilere ait ANOVA sonuçları

Ölçek	Gruplar	Karelerin Toplamı	sd	Karelerin Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Üniversite Yaşam Kalitesi	Gruplar arası	9903,338	3	3301,113	2,712	,045*	Fen Bilgisi-Müzik*
	Gruplar içi	357867,736	294	1217,237			
	Toplam	367771,074	297				
Mesleki Kaygı	Gruplar arası	9525,904	3	3175,301	2,354	,072	
	Gruplar içi	396555,670	294	1348,829			
	Toplam	406081,574	297				

Tablo 2’de verilen analiz sonuçlarından görüldüğü üzere, farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; ($F_{(3,294)}=2,712$; $p<0.05$; $\eta^2=0,027$). Cohen (1988) tarafından küçük etki olarak sınıflandırılan etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinde gözlemlenen değişkenliğin %2,7 oranında öğrenim gördükleri bölümden kaynaklandığı görülmektedir. Anlamlı farkın hangi bölümler lehine olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe sonucunda fen bilgisi ($\bar{X}=101,69$) ve müzik ($\bar{X}=117,89$) öğretmen adayları arasında müzik öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki kaygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir; ($F_{(3,294)}=2,354$; $p>0.05$).

3.2. İkinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin ve mesleki kaygı düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerine ait bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğretmen adaylarından elde edilen verilere ait bağımsız gruplar t-testi sonuçları

	Bölüm	Grup	N	$\bar{X}$	ss	df	t	p
Üniversite Yaşam Kalitesi	Fen Bilgisi Eğitimi	1. Sınıf	36	108,17	29,87	61,048	1,444	,153
		4. Sınıf	36	95,22	44,72			
	Beden Eğitimi ve Spor	1. Sınıf	36	113,58	26,21	68	1,122	,266
		4. Sınıf	34	104,68	39,28			
	Sosyal Bilgiler Eğitimi	1. Sınıf	42	118,95	32,15	80	1,852	,068
		4. Sınıf	40	104,65	37,70			
	Müzik Eğitimi	1. Sınıf	42	118,95	32,15	72	,323	,747
		4. Sınıf	32	116,50	32,52			
	Genel	1. Sınıf	156	115,22	30,38	265,177	2,514	,013*
		4. Sınıf	142	104,94	39,21			
Mesleki Kaygı	Fen Bilgisi Eğitimi	1. Sınıf	36	132,89	47,32	70	2,055	,044*
		4. Sınıf	36	112,94	33,95			
	Beden Eğitimi ve Spor	1. Sınıf	36	121,75	30,52	68	3,105	,003*
		4. Sınıf	34	94,94	41,22			
	Sosyal Bilgiler Eğitimi	1. Sınıf	42	125,62	25,29	80	5,001	,000*
		4. Sınıf	40	92,15	34,78			
	Müzik Eğitimi	1. Sınıf	42	125,62	25,29	72	3,638	,001*
		4. Sınıf	32	100,62	33,84			
	Genel	1. Sınıf	156	126,40	32,71	296	6,580	,000*
		4. Sınıf	142	100,00	36,56			

Tablo 3'te verilen analiz sonuçları incelendiğinde fen bilgisi ($t_{(61,048)}=1,144$; $p>0,05$), beden eğitimi ve spor ($t_{(68)}=1,122$; $p>0,05$), sosyal bilgiler ($t_{(80)}=1,852$; $p>0,05$) ve müzik eğitimi ($t_{(72)}=0,323$; $p>0,05$) birinci ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının

üniversite yaşam kaliteleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Genel olarak birinci ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında birinci sınıflar lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir; ($t_{(265,177)}=2,514$; $p<0,05$); $\eta^2=0,02$). Cohen (1988)'in küçük etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında gözlemlenen değişkenliğin %2 oranında sınıf değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Fen bilgisi eğitiminde birinci sınıf öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğretmen adaylarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir; ($t_{(70)}=2,055$; $p<0,05$); $\eta^2=0,056$). Cohen (1988)'in küçük etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygıları arasında gözlemlenen değişkenliğin %5,6 oranında sınıf değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Beden eğitimi ve spor bölümünde birinci sınıf öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğretmen adaylarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir; ($t_{(68)}=3,105$; $p<0,05$); $\eta^2=0,12$). Cohen (1988)'in orta etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygıları arasında gözlemlenen değişkenliğin %12 oranında sınıf değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal bilgiler eğitiminde birinci sınıf öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğretmen adaylarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir; ($t_{(80)}=5,001$; $p<0,05$); $\eta^2=0,24$). Cohen (1988)'in çok büyük etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygıları arasında gözlemlenen değişkenliğin %24 oranında sınıf değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Müzik eğitiminde birinci sınıf öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğretmen adaylarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir; ($t_{(72)}=3,638$; $p<0,05$); $\eta^2=0,15$). Cohen (1988)'in büyük etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygıları arasında gözlemlenen değişkenliğin %15 oranında sınıf değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Genel olarak birinci sınıf öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğretmen adaylarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir; ($t_{(296)}=6,580$; $p<0,05$); $\eta^2=0,18$). Cohen (1988)'in büyük etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygıları arasında gözlemlenen değişkenliğin %18 oranında sınıf değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir.

3.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin ve mesleki kaygı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Kadın ve erkek öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerine ait bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Kadın ve erkek öğretmen adaylarından elde edilen verilere ait bağımsız gruplar t-testi sonuçları

	Bölüm	Grup	N	$\bar{X}$	ss	df	t	p
Üniversite Yaşam Kalitesi	Fen Bilgisi Eğitimi	Kadın	46	109,78	32,68	40,993	2,276	,028*
		Erkek	26	87,38	43,75			
	Beden Eğitimi ve Spor	Kadın	36	115,86	36,48	68	1,734	,087
		Erkek	34	102,26	28,35			
	Sosyal Bilgiler Eğitimi	Kadın	48	106,46	33,00	80	1,692	,095
		Erkek	34	119,76	37,85			
Müzik Eğitimi	Kadın	44	110,59	31,31	72	2,448	,017*	
	Erkek	30	218,60	30,70				

	Genel	Kadın	174	110,33	33,13	296	,003	,997
		Erkek	124	110,31	38,03			
Mesleki Kaygı	Fen Bilgisi Eğitimi	Kadın	46	124,78	36,27	39,289	,452	,654
		Erkek	26	119,61	51,47			
	Beden Eğitimi ve Spor	Kadın	36	110,61	40,84	68	,421	,675
		Erkek	34	106,73	35,93			
	Sosyal Bilgiler Eğitimi	Kadın	48	108,21	39,35	79,876	-,336	,737
		Erkek	34	110,82	26,66			
	Müzik Eğitimi	Kadın	44	113,18	37,26	70,128	-,589	,558
		Erkek	30	117,20	21,23			
	Genel	Kadın	174	114,34	38,58	296	,289	,773
		Erkek	124	113,09	34,75			

Tablo 4'te verilen analiz sonuçlarına göre beden eğitimi ($t_{(68)}=1,734$; $p>0,05$), sosyal bilgiler ($t_{(80)}=-1,692$; $p>0,05$) ve genelde ($t_{(296)}=-,003$; $p>0,05$) kadın ve erkek öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Fen bilgisi eğitiminde öğrenim gören kadın öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin erkek öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir; ($t_{(40,993)}=2,276$; $p<0,05$); $\eta^2=0,11$). Cohen (1988)'in orta etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında gözlemlenen değişkenliğin %11 oranında cinsiyet değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Müzik eğitiminde öğrenim gören erkek öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin kadın öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir; ($t_{(72)}=-2,448$; $p<0,05$); $\eta^2=0,08$). Cohen (1988)'in orta etki olarak sınıflandırdığı eta-kare etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında gözlemlenen değişkenliğin %8 oranında cinsiyet değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Fen bilgisi ($t_{(39,289)}=-,452$; $p>0,05$), beden eğitimi ve spor ($t_{(68)}=-,421$; $p>0,05$), sosyal bilgiler ($t_{(79,876)}=-,336$; $p>0,05$), müzik eğitimi ($t_{(70,128)}=-,589$; $p>0,05$) ve genelde ($t_{(296)}=-,289$; $p>0,05$) kadın ve erkek öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

3.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin ve mesleki kaygı düzeylerinin ekonomik gelire göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Farklı ekonomik gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesine ve mesleki kaygı düzeylerine ait betimsel istatistik sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Farklı gelir düzeylerine sahip öğretmen adaylarından elde edilen verilere ait betimsel istatistik sonuçları

Ölçek	Bölüm	Gelir	N	$\bar{X}$	ss
Yaşam Kalitesi	Fen Bilgisi	0-550	24	115,00	37,27
		551-1000	18	97,67	39,96
		1001-1500	16	83,62	37,02
		1501-üzeri	14	104,71	33,64
		Toplam	72	101,69	38,32
	Beden Eğitimi ve Spor	0-550	24	106,04	33,36
551-1000		14	113,86	32,93	
1001-1500		14	113,21	38,11	

		1501-üzeri	18	106,89	31,53	
		Toplam	70	109,26	33,26	
Sosyal Bilgiler		0-550	26	98,38	42,38	
		551-1000	26	131,54	31,81	
		1001-1500	18	94,67	21,55	
		1501-üzeri	12	125,00	12,50	
		Toplam	82	111,98	35,48	
Müzik		0-550	18	116,67	38,48	
		551-1000	20	135,10	29,46	
		1001-1500	18	105,00	26,09	
		1501-üzeri	18	112,89	27,28	
		Toplam	74	117,89	32,11	
Genel		0-550	92	108,29	38,18	
		551-1000	78	121,46	36,11	
		1001-1500	66	98,74	31,98	
		1501-üzeri	62	111,64	28,41	
		Toplam	298	110,32	35,19	
Mesleki Kaygı	Fen Bilgisi		0-550	24	112,83	34,05
			551-1000	18	126,33	27,39
			1001-1500	16	114,50	38,46
			1501-üzeri	14	145,43	64,09
			Toplam	72	122,92	42,10
	Beden Eğitimi ve Spor		0-550	24	98,67	41,88
			551-1000	14	98,57	44,10
			1001-1500	14	116,50	35,68
			1501-üzeri	18	124,00	24,43
			Toplam	70	108,73	38,30
	Sosyal Bilgiler		0-550	26	83,15	35,85
			551-1000	26	102,77	18,60
			1001-1500	18	137,11	24,10
			1501-üzeri	12	138,33	15,97
			Toplam	82	109,29	34,49
	Müzik		0-550	18	94,22	38,15
			551-1000	20	107,20	18,43
			1001-1500	18	131,44	31,97
			1501-üzeri	18	127,22	21,63
			Toplam	74	114,81	31,64
Genel		0-550	92	97,11	38,53	
		551-1000	78	108,59	28,17	
		1001-1500	66	125,71	33,31	
		1501-üzeri	62	132,55	35,95	
		Toplam	298	113,82	36,98	

Tablo 5'te verilen analiz sonuçlarından görüldüğü üzere farklı ekonomik gelire sahip öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Farklı gelir düzeylerine sahip öğretmen adaylarından elde edilen verilere ait ANOVA sonuçları

Ölçek	Bölüm	Gruplar	Karelerin Toplamı	sd	Karelerin Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Üniversite Yaşam Kalitesi	Fen Bilgisi	Gruplar arası	9892,671	3	3297,557	2,376	,078	
		Gruplar içi	94366,607	68	1387,744			
		Toplam	104259,278	71				
	Beden Eğitimi	Gruplar arası	864,564	3	288,188	,252	,860	
		Gruplar içi	75478,808	66	1143,618			
		Toplam	76343,371	69				
	Sosyal Bilgiler	Gruplar arası	22181,336	3	7393,779	7,226	,000	2*/1
		Gruplar içi	79808,615	78	1023,187			2*/3
		Toplam	101989,951	81				4*/3
	Müzik	Gruplar arası	9391,557	3	3130,519	3,326	,024	2*/3
		Gruplar içi	65883,578	70	941,194			
		Toplam	75275,135	73				
	Genel	Gruplar arası	19015,798	3	6338,599	5,343	,001	2*/3
		Gruplar içi	348755,275	294	1186,242			
		Toplam	367771,074	297				
Mesleki Kaygı	Fen Bilgisi	Gruplar arası	10878,738	3	3626,246	2,144	,103	
		Gruplar içi	115002,762	68	1691,217			
		Toplam	125881,500	71				
	Beden Eğitimi ve Spor	Gruplar arası	8917,581	3	2972,527	2,125	,105	
		Gruplar içi	92316,262	66	1398,731			
		Toplam	101233,843	69				
	Sosyal Bilgiler	Gruplar arası	42920,531	3	14306,844	20,877	,000	2*/3
		Gruplar içi	53452,444	78	685,288			2*/4
		Toplam	96372,976	81				1*/3
	Müzik	Gruplar arası	16541,485	3	5513,828	6,828	,000	1*/3
		Gruplar içi	56525,867	70	807,512			1*/4
		Toplam	73067,351	73				2*/3
	Genel	Gruplar arası	58906,904	3	19635,635	16,628	,000	1*/3
		Gruplar içi	347174,670	294	1180,866			1*/4
		Toplam	406081,574	297				2*/3
							2*/4	

* anlamlı farkın lehine olduğu grup (1=0-550, 2=551-1000, 3=1001-1500, 4=1501-üzeri)

Tablo 6’da verilen analiz sonuçlarına göre fen bilgisi ($F_{(68)}=2,376$; $p>0.05$) ve beden eğitimi ve spor ($F_{(66)}=,252$; $p>0.05$) bölümlerinde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının

üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Sosyal bilgilerde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir; ($F_{(78)}=7,226$; $p<0.05$; $\eta^2=0,217$). Cohen (1988) tarafından çok büyük etki olarak sınıflandırılan etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinde gözlemlenen değişkenliğin %21,7 oranında ekonomik gelir düzeyinden kaynaklandığı görülmektedir. Anlamlı farkın hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testi Games-Howell sonucunda 0-550 ₺, 551-1000 ₺ ve 1001-1500 ₺ gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 1500 üzeri ile 1001-1500 ₺ gelire sahip öğretmen adayları arasında 1500 üzeri gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Müzik eğitiminde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir; ($F_{(70)}=3,326$; $p<0.05$; $\eta^2=0,125$). Cohen (1988) tarafından orta etki olarak sınıflandırılan etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinde gözlemlenen değişkenliğin %12,5 oranında ekonomik gelir düzeyinden kaynaklandığı görülmektedir. Anlamlı farkın hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testi Scheffe sonucunda 551-1000 ₺ ve 1001-1500 ₺ gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Genelde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir; ($F_{(294)}=5,343$; $p<0.05$; $\eta^2=0,052$). Cohen (1988) tarafından küçük etki olarak sınıflandırılan etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinde gözlemlenen değişkenliğin %5,2 oranında ekonomik gelir düzeyinden kaynaklandığı görülmektedir. Anlamlı farkın hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testi Scheffe sonucunda 551-1000 ₺ ve 1001-1500 ₺ gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Fen bilgisi ($F_{(68)}=2,144$; $p>0.05$) ve beden eğitimi ve spor ($F_{(66)}=2,125$; $p>0.05$) bölümlerinde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Sosyal bilgiler bölümünde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir; ($F_{(78)}=20,877$; $p<0.05$; $\eta^2=0,445$). Cohen (1988) tarafından çok büyük etki olarak sınıflandırılan etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinde gözlemlenen değişkenliğin %44,5 oranında ekonomik gelir düzeyinden kaynaklandığı görülmektedir. Anlamlı farkın hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testi Games-Howell sonucunda 0-550 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 0-550 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 551-1000 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Müzik eğitiminde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir; ($F_{(70)}=6,828$; $p<0.05$; $\eta^2=0,226$). Cohen (1988) tarafından çok büyük etki olarak sınıflandırılan etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinde gözlemlenen değişkenliğin %22,6 oranında ekonomik gelir düzeyinden kaynaklandığı görülmektedir. Anlamlı farkın hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testi Games-Howell sonucunda 0-550 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 0-550 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 551-1000 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Genelde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir; ($F_{(294)}=16,628$; $p<0.05$; $\eta^2=0,226$). Cohen (1988) tarafından çok büyük etki olarak sınıflandırılan etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinde gözlemlenen değişkenliğin %22,6 oranında ekonomik gelir düzeyinden kaynaklandığı görülmektedir. Anlamlı farkın hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek amacıyla

yapılan çoklu karşılaştırma testi Games-Howell sonucunda 0-550 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 0-550 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 551-1000 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

3.3. Beşinci Araştırma Sorusuna Ait Bulgular

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonuçları

	Mesleki Kaygı
Yaşam Kalitesi (Fen Bilgisi)	-,097
N=72	
p>0,01	
Yaşam Kalitesi (Beden Eğitimi ve Spor)	0,000
N=70	
p>0,01	
Yaşam Kalitesi (Sosyal Bilgiler)	-0,092
N=82	
p>0,01	
Yaşam Kalitesi (Müzik)	-0,455*
N=74	
p<0,01	
Yaşam Kalitesi (Genel)	-0,153*
N=298	
p<0,01	

*anlamlı ilişki

Tablo 7’de verilen analiz sonuçlarına göre fen bilgisi ($r=-0,097$; $N=72$; $p>0,01$), beden eğitimi ve spor ($r=0,000$; $N=70$; $p>0,01$) ve sosyal bilgiler ($r=-0,092$; $N=82$; $p>0,01$) eğitiminde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Müzik eğitiminde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasında orta düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır; ($r=-0,455$; $N=74$; $p<0,01$; $r^2=0,21$). Cohen (1988)’in orta etki olarak sınıflandığı r^2 etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinde gözlemlenen değişkenliğin %21 oranında üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Genelde öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır; ($r=-0,153$; $N=298$; $p<0,01$; $r^2=0,02$). Cohen (1988)’in küçük etki olarak sınıflandığı r^2 etki büyüklüğüne göre öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinde gözlemlenen değişkenliğin %2 oranında üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

Fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler ve müzik öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin bölüm, sınıf, cinsiyet ve ekonomik gelir değişkenlerine göre incelendiği bu çalışmada aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin bölüme göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin araştırıldığı birinci araştırma sorusunda fen bilgisi ve müzik öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında müzik öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Üniversiteye girişte müzik öğretmenliğini tercih eden öğretmen adaylarının özel yetenekleri nedeniyle bölüme isteksiz bir şekilde yerleşme oranlarının fen bilgisindeki öğretmen adaylarından daha düşük olması üniversite yaşamındaki kalitelerini etkilediği söylenebilir. Benzer şekilde Morkoç ve Erdönmez (2018), tarafından farklı fakülte türünde yapılan çalışmada siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin yaşam kaliteleri arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki kaygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlik programlarının farklı olmasına rağmen programlarda mesleki gelişime yönelik derslerin yer alması öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin benzer şekilde etkilenmesini sağlamış olabilir. Bu çalışmada elde edilen sonuca paralel olarak ilgili alanyazın incelendiğinde Aydın, Coştu, Coşkun (2020) ve Donmuş, Akpınar, Eroğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada da farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki kaygıları arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediğinin incelendiği ikinci araştırma sorusunda fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler ve müzik eğitimi birinci ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Genelde ise birinci ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında birinci sınıflar lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu durum birinci sınıf öğretmen adaylarının üniversite yaşamına yeni başlamaları nedeniyle üniversite yaşantısından beklentilerinin sınırlı olması ve ilerleyen yıllarda beklentilerin daha çok artmasından ve üniversite yaşantısının bu beklentileri tam anlamıyla karşılayamamasından dolayı memnuniyet oranlarının düşmesiyle açıklanabilir. Benzer şekilde Demirdağ ve Sarıcı (2019) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyleri kapsamında yükseköğretim yaşam kalitesi genel düzeyleri en yüksek birinci sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerde, en düşük ise dördüncü sınıf düzeyindeki öğrencilerde görülmüştür. Fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler, müzik eğitimi bölümlerinde öğrenim gören ve genelde birinci sınıf öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğretmen adaylarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar gördükleri öğrenimle mesleğe yönelik bilgi, beceri ve donanımlarının artması nedenleriyle mesleği icra etme konusunda kendilerine olan güvenin artması neticesinde kaygı oranlarının azaldığı söylenebilir. Bu çalışmadan farklı olarak Sadıkoğlu, Hastürk ve Polat (2018), sınıf seviyesinin mesleki kaygı düzeyinde anlamlı farklılaşmaya sebep olan bir değişken olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlayan üçüncü araştırma sorusunda beden eğitimi, sosyal bilgiler ve genelde kadın ve erkek öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı, fen bilgisi eğitiminde öğrenim gören kadın öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin erkek öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve müzik eğitiminde öğrenim gören erkek öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesinin kadın öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın ve erkek öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinin benzer bir eğilimde olmaması ve farklı bölümlerde farklı sonuçların ortaya çıkmasının nedeni bireysel beklentilerin üniversite yaşam kalitesini etkilemesi olabilir. İlgili alan yazın

incelendiğinde Bozdam ve Taşgın (2011) tarafından Eğitim Fakültesinin farklı öğretmenlik bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerini farklı değişkenler açısından araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulmuşlardır. Farklı bir çalışmada Beden eğitimi, sosyal bilgiler ve genele benzer, fen bilgisi ve müzik öğretmenliğinden farklı olarak Demirdag ve Sarıcı (2019), eğitim fakültesindeki öğrencilerin cinsiyete göre yükseköğretim yaşam kalitelerinin alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Yine Doğanay ve Sarı (2004) ve Salıcı (2010) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır. Fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, sosyal bilgiler, müzik eğitimi ve genelde kadın ve erkek öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmen eğitimi sürecinden kadın ve erkek öğretmen adaylarının benzer düzeyde yararlandığı ve bu nedenle kaygı düzeylerinin benzer şekilde etkilendiği söylenebilir. Bozdam (2008), tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Yine ulaşılan sonuçlar Çakmak ve Hevedanlı (2005) ve Doğan ve Çoban (2009) bulguları ile de paralellik göstermektedir. Ancak Sadıkoğlu, Hastürk ve Polat (2018), yapmış olduğu çalışmada cinsiyetin mesleki kaygı düzeyi üzerinde anlamlı ölçüde farklılaşmaya yol açan bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin erkek adaylardan anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları ile mesleki kaygılarına yönelik görüşlerinin incelenmesi ile ilgili diğer bir çalışmada cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir (Deniz & Tican; 2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi ile ilgili çalışmada ise erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha kaygılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. (Uygun, Avaroğulları & Oran; 2016). Akgün, Gönen ve Aydın (2007), Tümerdem (2007) ve Taşgın (2006) ise kadın öğrencilerin kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeylerinin ekonomik gelire göre anlamlı bir farklılık göstermediğinin incelendiği dördüncü araştırma sorusunda fen bilgisi ve beden eğitimi ve spor bölümlerinde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının üniversite yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Sosyal bilgilerde 0-550 ₺, 551-1000 ₺ ve 1001-1500 ₺ gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 1501-üzeri ile 1001-1500 ₺ gelire sahip öğretmen adayları arasında 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Müzik eğitimde sonucunda 551-1000 ₺ ve 1001-1500 ₺ gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Genelde 551-1000 ₺ ve 1001-1500 ₺ gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre genel olarak düşük gelire sahip olan öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitelerinin yüksek gelire sahip öğretmen adaylarından daha fazla olduğu söylenebilir. Bu durumun öğretmen adaylarının gelir düzeyi arttıkça üniversite yaşamlarından beklentilerinin artması nedeniyle yaşam kalitelerini daha düşük algılamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Fen bilgisi ve beden eğitimi ve spor bölümlerinde farklı gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Sosyal bilgilerde 0-550 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 0-550 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 551-1000 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Müzik eğitimde 0-550 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 0-550 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 551-1000 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Genelde sonuç olarak 0-550 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelir düzeyine sahip öğretmen adayları arasında 0-550 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine ve 551-1000 ₺, 1001-1500 ₺ ve 1501-üzeri gelire sahip öğretmen adayları arasında 551-1000 ₺ gelire sahip öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Düşük gelire

sahip öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir. Bunun düşük gelire sahip öğretmen adaylarının gelir durumlarını düzeltmek amacıyla derslerinde daha fazla çaba sarf etmesi nedeniyle kendilerini daha fazla geliştirmesinden ve bu sayede mesleki kaygılarının azalmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu araştırma sonuçlarına paralel olarak Uygun, Avaroğulları ve Oran (2016) çalışmalarında benzer sonuca ulaşmıştır. Bu duruma zıt olarak Aydın, Coştu ve Coşkun (2020), tarafından yapılan çalışmada ekonomik durum açısından, katılımcıların mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Morkoç ve Erdönmez (2018), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örnekleminde farklı gelir durumlarına göre üniversite yaşam kalitesi boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi ve mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlayan beşinci araştırma sorusunda fen bilgisi, beden eğitimi ve spor ve sosyal bilgiler eğitiminde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir. Müzik eğitiminde öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasında orta düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Genelde ise öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesi memnuniyetleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre öğretme adaylarının mesleki kaygıları azaldıkça üniversite yaşam kalitelerinin arttığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde “Yaşam Kalitesi” ile ilgili araştırmaların üniversite boyutunda oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Üniversitelerde yapılan çalışmaların genelde kalite yönetimi ile ilgili oldukları ve her üniversitenin farklı ölçme araçları kullandığı söylenebilir. Yapılan çalışmalarda genelde yönetim ve akademisyenler çerçevesinde oluşturulduğu görülmektedir. Oysaki eğitim kurumlarında akademisyenler, yönetim ve eğitim programlarının ayrılmaz bir ögesinin de öğrenciler olduğu bilinmektedir. Üniversitelerde okumakta olan öğrencilerin okumakta oldukları okul ve bölüm bazında elde edilecek veriler ile daha kaliteli eğitim ve yaşam ortamı yaratacağı şüphesizdir. Böylelikle sürdürülebilir kaliteli eğitim için de önemli bir başlangıçtır. Yaşam kalitesi çalışmalarının belirli zamanlarda tekrarlanması mezun ve mesleğe başlayan öğrencilerden de sektörün istekleri yönünde de destek alınması, okumakta olan ve mezun öğrencilerden gelecek veriler mutlaka değerlendirilmeli ve öğrencilerin memnuniyeti hem okuma aşamasında hem de mezuniyet sonrası sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Adigüzelli, Y. (2015). Examination of occupational concern of pre-service teachers based on various variables in Turkey. *Educational Research and Reviews*, 10(4), 397-402.
- Akgün, A., Gönen, S., & Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 283-299.
- Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and teacher education*, 27(1), 10-20
- Ayaz, M. F., Oral, B. & Söylemez, M. (2015). Türkiye’de öğretmen eğitimi ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 14(2),783-802.
- Aydın, C., Coştu, K. & Baba, C. (2020). Üniversite öğrencilerinin mesleki kaygı ile hayattaki anlam düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1(13), 73-106.
- Bozdam, A. (2008). *Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bulaç, E., & Kurt M. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 125-161.

- Bümen, N T., Ateş, A., Çakar, E., Ural, G., & Acar, V. (2012). Türkiye bağlamında öğretmenlerin mesleki gelişimi: Sorunlar ve öneriler. *Milli Eğitim Dergisi*, 42 (194) , 31-50.
- Büyüköztürk, Ş. , K. Çakmak, E., Akgün, Ö. Erkan, Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Cabı, E. & Yalçınalp, S. (2013). Öğretmen adaylarına yönelik mesleki kaygı ölçeği (MKÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44,85-96.
- Cloninger, CR. (1988): Anxiety and Theories of Emotions. In handbook of Anxiety, Vol, 2, Eds. R. Noyes, M. Roth, G.D. Burrows, p. 1-29, Amsterdam:Elsevier.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Earlbaum Associates.
- Çakmak, Ö., & Hevedanlı, M. (2005). The examination of concern levels of biology student's class by various variables. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 115-127.
- Çelen A. & Bulut D. (2015) Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleğe yönelik kaygılarının belirlenmesi (AİBÜ Örneği), *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(18), 247-261
- Çeliköz, N., & Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162(1), 139-157.
- Demirdag, S., & Sarici, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitelerinin incelenmesi: Ereğli Eğitim Fakültesi örneği. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 57-73.
- Deniz, S. & Tican, C. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları ile mesleki kaygılarına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1838-1859.
- Doğan, T., & Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39(39), 356-383.
- Donmuş, V., Akpınar, B., & Eroğlu, M. (2017) Öğretmen adaylarının akademik özyeterlikleri ve mesleki kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 1-13.
- Eriş, H. M., & Anıl, D. (2013). Üniversite yaşam kalitesi ölçeğini geliştirilmesi. *V. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Çanakkale.
- Eriş, H. M. & Anıl, D. (2016). Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 491-504.
- Fadlelmula, F. (2013). Attitudes of pre-service teachers towards teaching profession. *Turkish Journal of Education*, 2(4), 55-63.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Fuller, F. F. (1969). Concerns of teachers: A developmental conceptualization. *American educational research journal*, 6(2), 207-226.
- Fuller, F. F., & Borich, G. D. (1988). Teacher concerns checklist. *Effective teaching methods*, 62-72.

- Fuller, F. F., & Bown, O. H. (1975). Teacher education: The 74th yearbook of the national society for the study of education (Part II). Chicago: The University of Chicago.
- Gözler, A., Bozgeyikli, H., & Avcı, A. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının başarı yönelimleri ile mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 189-211
- Guillaum, A. M., & Rudney, G. (1993). Student teachers' growth independence: An analysis of their changing concerns. *Teaching et al. independence: An analysis of their changing concerns. Teaching and Teacher Education*, 9, 65-80.
- Johnson, R.B., & Christensen, L. (2014). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Karakütük, K. (2001). *Demokratik laik eğitim*. Ankara: Anı Yayınları.
- Kangal, A. (2012). Üniversite yaşam kalitesi ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 16-32.
- Karslı, F., & Ayas, A. (2013). Fen ve teknoloji dersi öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerilerinin ölçülmesine ilişkin bir test geliştirme çalışması. *Journal of Turkish Science Education*, 10(2), 66-84.
- Kavcar, C. (1999). Nitelikli öğretmen sorunu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (11), 1-13.
- Kekeç Morkoç, D., & Erdönmez, C. (2018). Yükseköğretim Öğrencilerinin Yaşam Kalitesine Yönelik Algıları: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. *Journal Of Administrative Sciences/Yonetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 509-532.
- Köklükaya, A.N. ve Yıldırım, E.G. (2016). Öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi ve fen bilgisi öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1454-1462.
- Kutlu Ö. (2001). Ergenlerin üniversite sınavlarına ilişkin kaygıları. *Eğitim ve Bilim*, 26 (121), 12-23.
- Linnakylä, P. ve Brunell, V. (1996). *Quality of school life in the Finnish and Swedish speaking schools in Finland*. U.S.A: Department of Education Press.
- Low, L. (2000). Are college students satisfied? A national analysis of changing expectations. *New Agenda Series [TM]*. Indianapolis: USA Group Inc.
- Özguven, İ.E. (1994): Psychological Tests. Ankara: Yeni Doğuş.
- Pigge, F. L., & Marso, R. N. (1997). A seven year longitudinal multi-factor assessment of teaching concerns development through preparation and early teaching. *Teaching and Teacher Education*, 13, 225-235.
- Quality of College Life Survey Report (2009). American University of Beirut Office of Institutional Research and Assessment.
- Recepoğlu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel*, (1), 311-326.
- Ren, W. (2009). A research on the subject well-being of regional college students. *International Journal of Psychological Studies*, 1(1), 51-53.
- Saban, A., Korkmaz, İ., & Akbaşı, S. (2004). Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 17, 198-209.

- Sadıkoglu, M., Hasturk, G., & Polat, O. (2018). Fen bilimleri öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri. *Journal Of International Social Research*, 11(56), 629-637.
- Sağ, R. (2007). *Uygulama öğretmenliği uygulamasının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sağlık, B. M. (2018). *Üniversite öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı kaygı düzeyleri ile üniversite yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- Sari, H. (2007). The influence of an in-service teacher training (INSET) programme on attitudes towards inclusion by regular classroom teachers who teach deaf students in primary schools in Turkey. *Deafness & Education International*, 9(3), 131-146.
- Sirgy, M.J., Grzeskowiak S., & Rahtz D. (2007). Quality of college life (QCL) of students: developing and validating a measure of well being. *Social Indicators Research*, 80(2), 343-360.
- Sürücü, A., & Ünal, A. (2018). Öğrenci motivasyonunu artıran ve azaltan öğretmen davranışlarının incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (14), 253-295.
- Tannehill, D., Demirhan, G., Čaplová, P., & Avsar, Z. (2021). Continuing professional development for physical education teachers in Europe. *European Physical Education Review*, 27(1), 150-167.
- Taşgın, Ö. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının meslekî kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 679-686.
- Tuzgöl-Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 132-143 .
- Türkdoğan, S.C. (2014). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlere göre mesleki kaygıları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Tümerdem, R. (2007). Dicle Üniversitesi eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 32-45.
- Uygun, K., Avaroğulları, M., & Oran, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(21), 417-436.
- Uygun, S., Ergen, G., & Öztürk, İ. H. (2011). A comparison between practical training programs in teacher education in Turkey, Germany and France. *Elementary Education Online*, 10(2), 389-405.
- Wagner, T., Lutz, R. J., & Weitz, B. A. (2009). Corporate hypocrisy: Overcoming the threat of inconsistent corporate social responsibility perceptions. *Journal of Marketing*, 73(6), 77-91.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Tarih: 10.07.2020

No: 56785782-050.02.04-E.2000172656

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %50

2. yazar katkı oranı : %50